

Елена ЦУКЕСКА

УДК: 811.14'02'373.21

WE-RE-NA-KO

Крајка содржина

Формата *we-re-na-ko* за првпат се среќава на глинените џлочки откриени во Теба во периодот од 1993 до 1996 год. Контекстот на џлочките кај кои се среќава оваа форма, укажува на тоа дека таа е датив сингулар, со кој се означува примајтел на извесна количина јачмен. На новите тебански џлочки нема други слични форми со кои би можеле да го поврземе *we-re-na-ko*, но затоа во интерпретацијата на овој збор може да ни помогне формата *we-re-ne-ja* која се среќава во Пил и која микенологите ја толкуваат како ж. род од една приставка / **wrēneynos* /, со значење „овци, од овца,.. Во таа смисла *we-re-na-ko* може да биде аелатив или лично име, /*Wrēnarchos* /, составено од *Frḗn* „овца, јагне“ и *ἀρχω* „преводам, ујравувам“.

Клучни зборови: МИКЕНСКИ ГРЧКИ, ЛИЧНИ ИМИЊА, СЛОЖЕНКИ.

При археолошките ископувања што беа извршени во Теба во периодот од 1993 до 1996 год. беше откриен и значителен број на глинени плочки од микенскиот период напишани со линеарно Бе писмо. Во последниве десет години овие плочки се предмет на постојана анализа. Иако поголемиот дел од нив се оштетени, сепак она што може да се прочита на нив во голема мера ја надополнува сликата за грчкиот јазик во микенскиот период, бидејќи се појавија повеќе нови зборови кои претходно не биле регистрирани на ниеден друг локалитет. Еден таков е и зборот *we-re-na-ko*.

Оваа форма ја среќаваме како целосна во петтиот ред на плочката 240 од серијата Fq, сп.

- 1]3 Z 2 a-ko-da-mo V 2
- .2]V 3 Z 2 ko-wa Z 2
- .3]we Z 1 to-jo V 3
- .4]V 1 a-ke-ne-u-si V 2
- .5]1 we-re-na-ko V 1 Z 2 zo-wa V 1
- .6]V 1 Z 1

- .7]*63-u-ro Z 2
 .8 a-ka-de-i Z 1
 .9]V 1 a-nu-to Z 1
 .10 inf. mut.

Серијата Fq е најобемната серија во новите тебански плочки, која се смета дека бележи дистрибуција на јачмен и брашно од јачмен. Тоа може да се заклучи по присуството на соодветните идеограми. Според оние завршоци кои не се двосмислени (-e, /-εi/ за сингулар, -si, /-σι/, -a-i, /-αι(h)ι /, -o-i, /-οι(h)ι / за плурал), може да се види дека примателите на јачменот или брашното од јачмен стојат во датив. Меѓу нив може да се препознаат лични имиња, сп. *a-nu-to* (Fq 132.2; 198.5; 240.9 и др.), можеби дат. синг. од *ἄνυτος*; апелативи, сп. *i-qa-ro-qa-i* (Fq 214.6; 252.3), веројатно дат. плур. од *ἰπποφορβός* „коњушар“; етници, сп. *mi-ra-ti-jo* (Fq 177.2; 198.5 и др.), можеби дат. синг. од **Μιλᾶτιος*, помик. *Μιλῆσιος* „жител на Милет“; имиња на животни, сп. *o-ni-si* (Fq 123.2; 169.5), дат. плур. од *ὄρνις* „птица“; имиња на божества, сп. *ko-wa* (Fq 126.2; 130.2; 240.2 и др.), дат. синг. од **Κόρφα*, помик. *Κόρη*.¹

Во тој контекст, јасно е дека и *we-re-na-ko* е некаков примател, веројатно наведен во датив. сингулар. Според формата која завршува на -o може да се заклучи дека се работи за збор од o/e-основи.²

Формата како таква не се среќава на плочки од други микенски локалитети, но авторите на изданието на новите Тебански плочки, В. Аравантинос (Aravantinos), Л. Годар (Godart) и А. Сакони (Sacconi) сметаат дека таа може да се реконструира уште на три други плочки од истата серија, имено во третиот ред од плочката Fq 123, сп. *]na-ko V 2[*, во петтиот ред од плочката 241, сп. *we-]re-na-ko V 1 Z 2* и во четвртиот ред од плочката 258, сп. *we-re-na[-ko*.³ Контекстите на сите плочки се исти, листи на приматели на јачмен, т.е брашно од јачмен.

Но, во интерпретацијата на овој збор може да ни помогне зборот *we-re-ne-ja* кој се среќава на плочката PY Ub 1318 во седмиот ред. Се претпоставува дека веројатно се работи за форма во ном. синг. ж. род од една придавка */*wrēneyos/*, со значење „овчи, од овца“, изведена со суфиксот -eyo- од именката **Fρηη*, сп. помикенски *ρήην*,

¹ V. Aravantinos et al., 2001, стр. 363-4; M. Lejeune, 1997, стр. 279; C. J. Ruijgh, 2003, стр. 220.

² Дека *we-re-na-ko* е збор од o/e-основи, ни потврдува и формата *we-na-ko-jo* (TH Gf 163.2), ако ја сфатиме како грешка за *we-re-na-ko-jo*, генитив на -οιο од *we-re-na-ko* и ако не се работи за номинатив на -οιος. сп. V. Aravantinos et al., 2001, стр. 276; M. Lejeune, 1997, стр. 290, фус. 17.

³ V. Aravantinos et al., 2001, стр. 183, 219, 228.

покрај *ἀρήν* „овца“.⁴ На истата плочка се јавуваат и зборовите, *dip-te-ra /diphtherā/, διφθέρα*, „кожа“, *e-ra-pe-ja, /elapheyā/*, „еленска (кожа)“, сп. *ἐλάφειος, ai-za, /aiɣyā/*, „козја (кожа)“, сп. *αἰγείος*. Значи станува збор за кожа од разни видови животни и производи изработени од кожа.

Во помикенскиот грчки има придавка *овчи* изведена и од *ἀρήν*, *ἀρνός*, која гласи *ἄρνειος*,⁵ и од *ῥήν*, *ῥήνος*, сп. *ῥηνικός* кај Хипократ (*Epid.* 5.58). Овој автор исто така наместо *ἄρνακίς* „кожув“ го употребува зборот *ῥήνιξ* (*Mul.* 1.58). Иако, именката *ῥήν* е потврдена само кај подоцнежните автори, сп. акуз. синг. *ῥήνα* кај Никандар (*Theo.* 453) и дат. плур. *ῥήνεσι* кај Аполониј Родоски (*Argonautica*, IV. 1497), сепак, таа е позната уште од Хомерово време, преку придавките *ὑπόρρηνος* „со јагне под себе, (овца) што ја цица јагнето, што се објагнила“ и *πολύρρην* „богат со овци“, сп. „*τῶν πάντων οἱ ἕκαστος οἷν δάσσοισι μέλαιναν θῆλυν ὑπόρρηνον· τῇ μὲν κτέρας οὐδὲν ὁμοῖον*“ (К 215-6), „секој од ниф би му дал црноруна овца по една; што се објагнила скоро; дар ниеден не ѝ е равен“⁶ и „*ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται*“ (I 154) „в овие живее народ, што говеда многу и овци има“.⁷

За староста на основата *ῥήν*- зборуваат и неколкуте глоси што ни ги дава Хесихиј:

ῥᾶνα ἄρνα
ῥήνες ἄρνες, πρόβατα
ῥήνεα πρόβατα
ῥύεινα ἄρνα, Κύπριοι.

Именката *ἀρήν*, крит. *Φαρήν* и формите *ἄρνειος*, *ἄρνακίς* итн. изведени од неа, придавките *πολύρρην*, *ὑπόρρηνος*, именката *ῥήν* заедно со ерм. *garn, garin* „јагне“, скт. *úrana*- (< **wurana*-) „овен, јагне“, нперс. *barra* „јагне“ (< **warnāk*), сред.перс. *varak* „овен“ упатуваат на заеднички инд.евр. корен *wrēn-/ *wṛn-*.⁸

⁴ C. J. Ruijgh, 1966, стр. 150-1 и 1967, стр. 239; П. Хр. Илиевски, 1967, стр. 25; A. Sacconi, 1967, стр. 123; J. Chadwick, 1973, стр. 493; Y. Duhoux, 1973, стр. 135; P. Chantraine, 1968, стр. 108; N. Maurice, 1988, стр. 141.

⁵ Придавката *ἄρνειος* е оформена со суфиксот *-εуο-* (сп. P. Chantraine, 1933, стр. 50-51), што можеме да го препознаеме и во микенската придавка */*wrēneyos/*.

⁶ Хомер, „Илијада“, прелев на македонски М. Д. Петрушевски, стр. 181.

⁷ Хомер, „Илијада“, прелев на македонски М. Д. Петрушевски, стр. 162.

⁸ P. Chantraine, 1968, стр. 108; F. Sommer, 1948, стр. 67, фус.1; О. Семеренџи, 1980, стр. 178; N. Maurice, 1988, стр. 137 и понатаму; Ruijgh C. J., 1967, стр. 239-240; A. Sacconi, 1967, стр. 124, фус. 113; сп. и **wṛēn-*, H. Frisk, 1954, стр. 137-8 и 1970, стр. 653; **wṛēn-*, J. Pokorny, 1959, стр. 1170; **warn-*, M. D. Petruševski, 1963, стр. 307.

Што се однесува до личните имиња, во помикенскиот грчки се среќаваат повеќе сложени или хипокористици, изведени од $\acute{\alpha}\rho\nu\tau$, $\acute{\alpha}\rho\nu\omega$, сп. $\acute{\alpha}\rho\nu\iota\pi\pi\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\kappa\lambda\eta\varsigma$, $\acute{\alpha}\rho\nu\acute{o}\phi\iota\lambda\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\rho\nu\acute{\iota}\sigma\kappa\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\rho\nu\acute{\alpha}\iota\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\nu$. За некои од нив уште одамна се најдени паралели и во микенскиот, кои укажуваат на распространетоста на основата $\acute{\alpha}\rho\nu\omega$ во тој период во грчкиот јазик, сп. $wa-na-ta-jo$ (PY Jn 832.7; KN V 466.2), $/Warn\acute{\alpha}tayos/$, $\acute{\alpha}\rho\nu\acute{\alpha}\iota\omega\varsigma$ ⁹ и $wa-ni-ko$ (PY Jn 478.4), $/Warniskos/$ $\acute{\alpha}\rho\nu\acute{\iota}\sigma\kappa\omega\varsigma$. Имаме исто така и еден ген. синг. $wa-no-jo$ (PY Cn 40.1-4; 599.1.6), $/Warnoyol$ од името $*/Warnos/$, $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\varsigma$,¹⁰ и еден топоним $*/Warnasa/$ или $*/Warnasoil$ забележан во дат.лок. плур. $wa-na-so-i$ (PY Fr 122; 1227; 1228 итн.), $/Warnasoil(h)il$, сп. топоним од околина на Милет, забележан на атен. натпис како ген. синг. $\acute{\alpha}\rho\nu\alpha\sigma\omega$ (IG I col. 6 f., no. 22a)¹¹

Од друга страна основата $\acute{\rho}\eta\nu$ - е потврдена во топоними како што се Πολύρρηνη на Крит (сп. и Πολύρρηνηιος , придавка изведена од тој топоним) и $\acute{\rho}\eta\nu\epsilon\iota\alpha$, остров во близината на Делос, познат и како $\acute{\rho}\eta\nu\acute{\iota}\varsigma$ или $\acute{\rho}\eta\nu\eta$ ¹² Во врска со $\acute{\rho}\eta\nu$ - веројатно е и $\acute{\rho}\eta\nu\eta$, митско име на нимфата која на Ојлеј му го родила Медонт, сп. кај Хомер „ $\acute{\alpha}\lambda\lambda\acute{\alpha}$ $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\nu$ $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\kappa\sigma\mu\eta\sigma\epsilon\nu$ $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\iota\lambda\eta\omega\varsigma$ $\nu\acute{o}\theta\omega\varsigma$ $\nu\acute{\iota}\acute{o}\varsigma$, $\tau\acute{o}\nu$ $\acute{\rho}\eta\nu$ $\acute{\epsilon}\tau\epsilon\kappa\epsilon\nu$ $\acute{\alpha}\rho\nu\eta$ $\acute{\upsilon}\pi\acute{\iota}$ $\acute{\alpha}\rho\nu\omega\iota\lambda\eta\iota$ $\pi\tau\omega\lambda\iota\pi\acute{o}\rho\theta\omega$ “ (B 727-8), „туку ги подредил Медонт, вонбрачниот син Ојлѐјев, што му го родила Рена на тој Ојлѐј градобиец.“ Оваа божица во античката традиција се изедначува со $\acute{\alpha}\rho\nu\eta$ и се смета за божица на стадата овци.¹³

Формата $we-re-na-ko$ според контекстот во кој се јавува веројатно е апелатив или лично име, кое може да се протолкува како сложеница од $\acute{\alpha}\rho\eta\nu$ и $\acute{\alpha}\rho\chi\omega$, $/Wr\acute{\epsilon}narchos/$. Формата $we-re-ne-ja$ (PY Ub 1318.7), ном. синг. ж. род од придавката $*/wr\acute{\epsilon}neyos/$, „овчи, од овца“, го потврдува постоењето на основата $\acute{\rho}\eta\nu$ - во микенскиот, покрај основата $\acute{\alpha}\rho\nu\omega$ - присутна во личните имиња $wa-na-ta-jo$ (PY Jn 832.7; KN V 466.2), $/Warn\acute{\alpha}tayos/$ и $wa-ni-ko$ (PY Jn 478.4), $/Warniskos/$. Во помикенскиот грчки веројатно женското име $\acute{\rho}\eta\nu\eta$ е изведено од именката $\acute{\rho}\eta\nu$. Иако, во помикенскиот грчки немаме регистрирано сложени лични имиња со прв дел $\acute{\rho}\eta\nu$ -, сепак придавките πολύρρηνη и $\acute{\upsilon}\pi\acute{o}\rho\rho\eta\nu\omega\varsigma$ потврдуваат дека оваа основа учествува во градењето на сложенките. Дека $\acute{\rho}\eta\nu$ - може да биде и прв дел од сложеница ни

⁹ M. D. Petruševski, 1972, стр. 132 и 1963, стр. 307; J. Chadwick, 1973, стр. 242, 246, 590; C. J. Ruijgh, 1967, стр. 223-4.

¹⁰ M. D. Petruševski, 1963, стр. 307 и 1972, стр. 132; В. Георгиев, 1955, стр. 74.

¹¹ M. D. Petruševski, 1963, стр. 304-5; 1964, стр. 187-8 и 1972, стр. 132, 135.

¹² E. Schwyzer, 1953, стр. 568; H. Frisk, 1970, стр. 653.

¹³ W.H. Roscher, 1884-1890, стр. 97-98.

потврдува формата *ῥηιοφορέύς* „облечен во кожув од овен,, епитет кој се однесува на Дионис.¹⁴

Што се однесува до вториот дел *-αρχος*, во помикенскиот грчки тој е продуктивен и за апелативи и за лични имиња, сп. *ἴππαρχος* „предводник на коњаници“ и *Ἴππαρχος* како лично име, *ἀγέλαρχος* „водач на стадо“ и лично име *Ἀγέλαρχος*, *ναύαρχος* „заповедник на бродови“ и лично име *Ναύαρχος*, *θήραρχος* „командант на два слона,, и *Θήραρχος* како лично име.¹⁵ Во микенскиот грчки сложенки со втор дел *-αρχος*, веројатно се *ka-ra-na-ko*, **/krmarchos/*, *po-ma-ko*, **/poimarchos/*.¹⁶ Имајќи ја предвид важноста на домашните животни и производството поврзано со нив во микенскиот свет, не е неверојатно дека постоел и апелатив */wrēnarchos/*, „оној кој е одговорен за овците,, кој Микенците го употребувале и како лично име.

(Рецензент: *проф. д-р Маргарита Бузалковска Алексова*)

¹⁴ Формата се среќава во *Antologija Palatina*, 9,524,18, сп. Δ. Δημητράκου, 1952, стр. 6407; Liddell H.G. and Scott R., 1940, стр. 1569; H. Frisk, 1970, стр. 653

¹⁵ F. Bechtel, 1917, стр. 80-84; Fraser P. M. and Matthews E., 2000, стр. 7, 208; P. Chantraine, 1968, стр. 120.

¹⁶ F. Aura Jorro, 1985, стр. 320 и 1990, стр. 136.

ЛИТЕРАТУРА

- Aravantinos V. L., Godart L., Sacconi A., 2001, Thèbes fouilles de la Cadmée I Les tablettes en linéaire B de la odos Pelopidou, Pisa – Roma: Instituti editoriali e poligrafici internazionali
- Aura Jorro F., 1985, Diccionario Griego-Espanol I, Madrid
- Aura Jorro F., 1990, Diccionario Griego-Espanol, II, Madrid
- Bechtel F., 1917, Die historischen Personennamen des griechischen bis zur Kaiserzeit, Halle: Max Niemeyer
- Chadwick J., 1973, Documents in Mycenaean Greek, Cambridge: University Press
- Chantraine P., 1933, La Formation des noms en Grec Ancien, Paris
- Chantraine P., 1968, Dictionnaire étymologique de la langue grecque I, Paris: Éditions Klincksieck
- Δημητράκου Δ., 1952, Μέγα λέξικον της Ελληνικής Γλώσσης, vol. VIII, Atina
- Duhoux Y., 1973, L'Ordre des mots en Mycénien, *Minos*, vol. 14, стр. 123-163
- Fraser P. M. and Matthews E., 2000, Lexicon of Greek Personal Names, vol. IIIB, Central Greece from Megarid to Thessaly, Oxford: Clarendon Press
- Frisk H. 1954, Griechisches etymologisches Wörterbuch I, Heidelberg: Carl Winter Universitäts Verlag
- Frisk H. 1970, Griechisches etymologisches Wörterbuch II, Heidelberg: Carl Winter Universitäts Verlag
- Георгиев В., 1955, Словарь крито-микенских надписей, София: Издание БолгарскоѢ академии наук.
- Илиевски П. Хр, 1967, Мус. wo-ne-we, ЖА, том 17, стр. 23-31
- Lejeune M., 1997, Mémoires de philologie mycénienne IV, Roma: Instituti editoriali e poligrafici internazionali
- Liddell H.G and Scott R., 1940, A Greek-English Lexicon, Oxford: At the Clarendon Press
- Maurice N., 1988, Analogie et flexion nominale en Grec mycénien: le datif-locatif pluriel des thèmes en -n-, *Minos*, vol. 13, стр. 117-146
- Palmer, L.R., 1963, The Interpretation of Mycenaean Greek Texts, Oxford: Clarendon Press
- Petrusevski M. D., 1963, Discussions Mycéologiques, ЖА, том 12, стр. 293-312
- Петрушевски М. Д., 1964, Микенолошки прилози, Скопје: *Годишен зборник*, книга 16, стр. 151-199

- Petrusevski M.D, 1972, *Wa-na-so-i* e le probleme de la palatalisation en Grec mycenien, In: M. S. Ruipérez (ed) *Acta Mycenaea, Proceedings of the Fifth International Colloquium on Mycenaean Studies II, Salamanca*, 30. III – 4. IV. 1970, Salamanca, стр. 122-137.
- Pokorny J., 1965, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch II*, Bern, München.
- Roscher W.H., 1884-1890, *Ausführliches Lexicon der griechischen und römischen Mythologie*, Leipzig: Druck und Verlag von B.G. Teubner
- Ruigh C. J., 1966, *Observations sur la tablette Ub 1318 de Pylos*, Amsterdam: *Lingua*, vol. 16, стр. 130-152.
- Ruigh C. J., 1967, *Études sur la grammaire et le vocabulaire du grec mycénien*, Amsterdam: Adolph M. Hakkert.
- Ruijgh C. J., 2003, rev. Vassilis L. Aravantinos, Louis Godart, Anna Sacconi, *Thèbes, Fouilles de la Cadmée, I: Les tablettes en linéaire B de la odos Pelopidou*. Edition et commentaire (Biblioteca di "Pasiphae", Collana di filologia e antichità egee, 1). Pisa/Roma, Istituti editoriali e poligrafici internazionali, 2001. 460 p., *Mnemosyne*, vol. 56, стр. 219-228.
- Sacconi A., 1967, *gli ideogrammi per la pelle e per il cuoio nei testi micenei*, *SMEA*, vol. 3, стр. 97-134.
- Schwyzler, 1953, *Griechische Grammatik I*, München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung
- Семеренџи О., 1980, *Введение в сравнительное языкознание*, Москва: Прогресс
- Sommer F., 1948, *Zur Geschichte der griechischen Nominalkomposita*, München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften.

Elena DZUKESKA

WE-RE-NA-KO**ABSTRACT**

*The form we-re-na-ko appeared for the first time on the clay tablets discovered in Thebes in the period between 1993 and 1996. The context of the tablets on which we-re-na-ko appears points to the conclusion that this is a dative singular form, which denotes a recipient of certain quantity of barley. There are no other similar forms on the new Theban tablets, to which we could relate we-re-na-ko, but in Pylos we have the form we-re-ne-ja, interpreted by the mycenologists as feminine gender from the adjective /*wrēneyos/, meaning „sheep’s, lamb’s, which could lead us to the possible interpretation of this word. We-re-na-ko could be an appellative or a personal name, /Wrēnarchos/, a compound from Φρήν „sheep, lamb“ and ἄρχω „be a leader, govern, command“.*

Keywords: MYCENAEAN GREEK, PERSONAL NAMES, COMPOUNDS